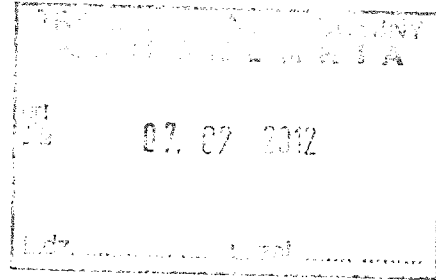

RZECZPOSPOLITA POLSKA
PROKURATOR GENERALNY

Warszawa, dnia 6 lutego 2012 r.

PG VIII TK 76/11
(SK 18/11)

TRYBUNAŁ KONSTYTUCYJNY

W związku ze skargą konstytucyjną M Z
o stwierdzenie niezgodności art. 950 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. –
Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. Nr 43, poz. 296 ze zm.) w zakresie,
w jakim wyłącza możliwość zaskarżenia czynności opisu i oszacowania
w terminie 7 dni od doręczenia dłużnikowi protokołu z tej czynności, z art. 45
ust. 1 oraz art. 77 ust. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej

- na podstawie art. 33 w zw. z art. 52 ust. 1 ustawy z dnia 1 sierpnia
1997 r. o Trybunale Konstytucyjnym (Dz. U. Nr 102, poz. 643 ze zm.) -

przedstawiam następujące stanowisko:

1) art. 950 zdanie pierwsze ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. - Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. Nr 43, poz. 296 ze zm.) jest niezgodny z art. 45 ust. 1 i art. 77 ust. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej;

2) w pozostałym zakresie postępowanie podlega umorzeniu na podstawie art. 39 ust.1 pkt 1 ustawy z dnia 1 sierpnia 1997 r. o Trybunale Konstytucyjnym, ze względu na niedopuszczalność wydania wyroku.

UZASADNIENIE

Skarga konstytucyjna została złożona na tle następującego stanu faktycznego i prawnego.

W dniu 2 lipca 2010 r. Komornik Sądu Rejonowego w Ż przeprowadził opis i oszacowanie nieruchomości będących własnością Skarżącej. O czynności tej oraz możliwości jej zaskarżenia Skarżąca została prawidłowo zawiadomiona. Skarżąca przedstawiła komornikowi zwolnienie lekarskie, z którego wynikało, iż z uwagi na chorobę nie może uczestniczyć w czynności opisu i oszacowania.

W dniu 19 lipca 2010 r. Skarżąca otrzymała, sporządzone przez komornika w dniu 2 lipca 2010 r., protokoły z opisu i oszacowania należących do niej udziałów w nieruchomości oraz operat szacunkowy, sporządzony w dniu maja 2010 r. przez biegłego sądowego z zakresu szacowania nieruchomości.

W dniu 26 lipca 2010 r. Skarżąca złożyła do Sądu Rejonowego w Ż skargę na czynność komornika w postaci opisu i oszacowania nieruchomości, dokonaną w dniu 2 lipca 2010 r.

Postanowieniem z dnia października 2010 r., Sąd Rejonowy w Ż odrzucił skargę.

W uzasadnieniu postanowienia Sąd Rejonowy podniósł, że, zgodnie z art. 950 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. Nr 43, poz. 296 ze zm.), zwanej dalej: K.p.c., termin do zaskarżenia opisu i oszacowania liczy się od dnia jego ukończenia, które następuje

w momencie podpisania protokołu z tej czynności. Od tej daty, w terminie przewidzianym w art. 767 § 4 K.p.c., przysługuje prawo do wniesienia skargi na przedmiotową czynność komornika. W rozpoznawanej przez Sąd sprawie skarga została zaś wniesiona po upływie tegoż terminu, co uzasadniało jej odrzucenie.

Wniosek Skarżącej o przywrócenie terminu do złożenia skargi nie został uwzględniony postanowieniem tegoż Sądu z dnia września 2010 r.

Postanowieniem z dnia stycznia 2011 r., Sąd Okręgowy w P oddalił zażalenie Skarżącej na wymienione postanowienie Sądu pierwszej instancji z dnia października 2010 r.

W uzasadnieniu postanowienia, Sąd Okręgowy podniósł m.in., że Skarżąca została prawidłowo powiadomiona o terminie opisu i oszacowania. Nie uczestniczyła w tej czynności w związku z chorobą, którą udokumentowała stosownym zaświadczeniem lekarskim. Brak było podstaw do uznania przez Skarżącą, iż komornik odstąpił od dokonania w dniu 2 lipca 2010 r. czynności opisu i oszacowania, zaś nieobecność strony nie jest przyczyną uniemożliwiającą jej przeprowadzenie. Sąd wskazał, że żaden z przepisów prawa procesowego nie nakłada na komornika obowiązku zawiadamiania strony o merytorycznej treści czynności egzekucyjnej, do udziału w której strona została wezwana. Wysłanie przez komornika protokołu opisu i oszacowania wraz z wyciągiem operatu szacunkowego nie powoduje powstania nowego uprawnienia procesowego. Zgodnie zaś z art. 950 K.p.c., termin do zaskarżenia opisu i oszacowania liczy się od dnia jego ukończenia, a więc w rozpoznawanej sprawie od 2 lipca 2010 r. Nawet przy przyjęciu, że, z uwagi na chorobę dłużniczki istniała przyczyna uchybienia terminowi do złożenia skargi, ustala ona z dniem zakończenia zwolnienia lekarskiego, tj. lipca 2010 r. Wniosek o przywrócenie terminu powinien zostać zatem złożony najpóźniej w dniu lipca 2010 r. Tymczasem został złożony po upływie tego terminu.

Sąd Okręgowy uznał w związku z tym, iż Sąd Rejonowy zasadnie odrzucił wniosek Skarżącej o przywrócenie terminu do złożenia skargi oraz jej skargę na czynność komornika, jako złożoną po terminie.

Uzasadniając zarzut naruszenia przez zaskarżony przepis art. 45 ust. 1 i art. 77 ust. 2 Konstytucji Skarżąca podniosła m.in., że opis i oszacowanie są czynnościami, których dokonanie *zajmuje określony czas*. Ustawodawca *uwzględnił tę okoliczność przy określaniu terminów, dlatego że początek lub koniec ich biegu (...) ustalił na rozpoczęcie bądź dzień zakończenia opisu i oszacowania (art. 945 § 3, art. 945 K.p.c.)* [uzasadnienie skargi konstytucyjnej, str. 7].

Skarżąca wskazała, że komornik na podstawie art. 945 § 1 K.p.c. zawiadamia uczestników o terminie opisu i oszacowania, lecz w praktyce jest to zawiadomienie jedynie o rozpoczęciu tej czynności, gdyż z oczywistych względów nie jest możliwe określenie w tym momencie czasu jej trwania. Zawiadomienie o opisie i oszacowaniu ma służyć temu, aby strona mogła wziąć udział w tej czynności, a także mogła ją zaskarżyć, kształtując w ten sposób przebieg postępowania egzekucyjnego. Tymczasem opis i oszacowanie, pomimo rozciągnięcia w czasie, w sensie procesowym są jedną czynnością i ewentualna skarga może dotyczyć całej tej czynności.

Stronom nie jest znany dokładny termin ukończenia opisu i oszacowania, gdyż w świetle obowiązujących przepisów komornik nie ma obowiązku zawiadamiania o ukończeniu opisu i oszacowania. Obowiązku takiego nie można wywieść ani z art. 763 K.p.c., ani z art. 945 § 1 K.p.c. W następstwie tego, strona dowiadyuje się o ukończeniu opisu i oszacowania po upływie terminu do zaskarżenia tej czynności, co pozbawia ją realnej możliwości poddania prawidłowości tej czynności kontroli sądu. Zgodnie bowiem z art. 950 K.p.c., termin do zaskarżenia opisu i oszacowania liczy się od dnia jego ukończenia, które następuje poprzez podpisanie protokołu z tej czynności przez komornika.

W ocenie Skarżącej, naruszenie jej praw polega *na możliwym na gruncie art. 950 K.p.c. arbitralnym ujmowaniu momentu zakończenia (...) opisu i oszacowania w ramach (...) wykładni przepisu, w taki sposób, aby strona nie zachowała realnego uprawnienia do złożenia skargi na czynności komornika.* (uzasadnienie skargi konstytucyjnej, str. 12).

Zdaniem Skarżącej, zaskarżony przepis wyłącza spod kontroli sądowej te przypadki, gdy strona, z uwagi na brak wiedzy o momencie podpisania protokołu z czynności opisu i oszacowania przez komornika, traci prawo do zaskarżenia tej czynności w następstwie upływu ustawowego terminu do złożenia skargi.

Skarżąca stwierdziła, że *kwestionowany przepis wyłącza możliwość zaskarżenia czynności opisu i oszacowania w terminie tygodniowym od doręczenia dłużnikowi protokołu z tej czynności, przez co narusza jej konstytucyjne prawa i wolności* (uzasadnienie skargi, str. 12).

Skarżąca podniosła też, że norma wynikająca z art. 950 K.p.c. *dopuszcza element przypadkowości, z uwagi na to, że bieg terminu powiązany jest z momentem, od którego należy liczyć termin na zaskarżenie czynności komornika w postaci opisu i oszacowania i który nie musi być dla strony jawny* (uzasadnienie skargi, str. 13).

W konsekwencji Skarżąca upatruje naruszenia przez art. 950 K.p.c. prawa do sądu, wynikającego z art. 45 ust. 1 i art. 77 ust. 2 Konstytucji.

Do skargi konstytucyjnej przystąpił Rzecznik Praw Obywatelskich, przedstawiając stanowisko, że art. 950 zdanie pierwsze K.p.c. jest niezgodny z art. 45 ust. 1 w zw. z art. 77 ust. 2 oraz w związku z, gwarantującym zasadę poprawnej legislacji, art. 2 Konstytucji.

Rzecznik Praw Obywatelskich dokonał tym samym rozszerzenia wskazanych w skardze konstytucyjnej wzorców kontroli konstytucyjnej,

uzupełniając je o art. 2 Konstytucji, pozostający w związku z art. 45 ust. 1 oraz art. 77 ust. 2 Konstytucji, jako wzorcami podstawowymi.

Poddanie przedstawionej skargi konstytucyjnej ocenie merytorycznej wymaga uprzedniego omówienia kwestii formalnych, związanych z zakresem i dopuszczalnością jej rozpoznania przez Trybunał Konstytucyjny.

Zgodnie z art. 79 ust. 1 Konstytucji RP, każdy, czyje konstytucyjne wolności lub prawa zostały naruszone, ma prawo, na zasadach określonych w ustawie, wnieść skargę do Trybunału Konstytucyjnego w sprawie zgodności z Konstytucją ustawy lub innego aktu normatywnego, na podstawie którego sąd lub organ administracji publicznej orzekł ostatecznie o jego wolnościach lub prawach albo o jego obowiązkach określonych w Konstytucji. Podstawową przesłanką skorzystania ze skargi konstytucyjnej jest więc zakwestionowanie takich przepisów, które, prowadząc do naruszenia konstytucyjnych praw i wolności skarżącego, są jednocześnie podstawą ostatecznego orzeczenia sądu lub organu administracji publicznej wydanego w indywidualnej sprawie skarżącego. Warunek ten spełniony jest wówczas, gdy kwestionowany w skardze akt normatywny determinuje, w sensie normatywnym, treść orzeczenia przyjętego za podstawę skargi w tym jego aspekcie, w którym skarżący upatruje naruszenia przysługujących mu praw lub wolności o charakterze konstytucyjnym (*vide* – postanowienia Trybunału Konstytucyjnego z dnia: 22 lutego 2001 r., sygn. Ts 193/00, OTK ZU nr 3/2001, poz. 77; 2 kwietnia 2003 r., sygn. Ts 193/02, OTK ZU nr 2/B/2003, poz. 145; 6 lipca 2005 r., sygn. SK 27/04, OTK ZU nr 7/A/2005, poz. 84 czy wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 22 listopada 2005 r., sygn. SK 8/05, OTK ZU nr 10/A/2005, poz. 117).

W tym kontekście podnieść należy, że w *petitum* skargi jako przedmiot kontroli konstytucyjnej w niniejszej sprawie, wskazano przepis art. 950 K.p.c. w pełnym brzmieniu.

Zarzuty podniesione w skardze konstytucyjnej, o czym świadczą jej *petitum* oraz argumentacja przytoczona w uzasadnieniu, odnoszą się do sposobu liczenia terminu do wniesienia zażalenia, a więc do treści normatywnej z art. 950 zdanie pierwsze K.p.c. W zdaniu drugim tegoż przepisu, zawierającym normę, zgodnie z którą, *[n]a postanowienie sądu przysługuje zażalenie*, Skarżąca nie upatruje naruszenia konstytucyjnych praw, zwłaszcza że w normie tej zagwarantowano jej prawo do dwuinstancyjnego postępowania sądowego, z którego skorzystała.

Przepis art. 950 zdanie drugie K.p.c. nie może być zatem przedmiotem kontroli konstytucyjnej w niniejszej sprawie.

W związku z tym, w zakresie dotyczącym kontroli konstytucyjności art. 950 zdanie drugie K.p.c., zasadne jest umorzenie postępowania w niniejszej sprawie na podstawie art. 39 ust.1 pkt 1 ustawy z dnia 1 sierpnia 1997 r. o Trybunale Konstytucyjnym, ze względu na niedopuszczalność wyrokowania.

Niezależnie od powyższego, zauważyć należy, że ustawą z dnia 16 września 2011 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 233, poz. 1381), zwaną dalej ustawą zmieniającą, zmieniono brzmienie art. 950 K.p.c. Ustawa zmieniająca wchodzi w życie z dniem 3 maja 2012 r., w związku z czym może pojawić się problem dopuszczalności rozpoznania przez Trybunał Konstytucyjny skargi konstytucyjnej w niniejszej sprawie po tejże dacie.

W tym kontekście podnieść należy, że, zgodnie z art. 9 ust. 1 ustawy zmieniającej, przepisy tej ustawy stosuje się do postępowań wszczętych po jej wejściu w życie. W sprawie, w związku z którą została skierowana skarga konstytucyjna, w razie ewentualnego wznowienia postępowania, także po 2 maja 2012 r. będzie miał więc zastosowanie art. 950 K.p.c., w brzmieniu obowiązującym przed wejściem w życie ustawy zmieniającej. Przepis, którego konstytucyjność została zakwestionowana w pytaniu prawnym, wniosku lub skardze konstytucyjnej, zachowuje bowiem moc obowiązującą w rozumieniu

art. 39 ust. 1 pkt 3 ustawy o Trybunale Konstytucyjnym dopóty, dopóki na jego podstawie są lub mogą być podejmowane indywidualne akty stosowania prawa. Utrata mocy obowiązującej przepisów jako podstawa umorzenia postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym, określona w art. 39 ust. 1 pkt 3 ustawy o Trybunale Konstytucyjnym, występuje dopiero wówczas, gdy dany przepis nie może być stosowany do jakiegokolwiek sytuacji faktycznej (*vide* – wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 11 grudnia 2001 r., sygn. SK 16/00, OTK ZU nr 8/2001, poz. 257). Dotyczy to także sytuacji, w której nastąpiła utrata mocy obowiązującej kwestionowanego przepisu w takim zakresie, w jakim miał on zastosowanie do stanu faktycznego, w związku z którym została skierowana skarga konstytucyjna.

Umorzenie postępowania w niniejszej sprawie byłoby niedopuszczalne również z uwagi na art. 39 ust. 3 ustawy o Trybunale Konstytucyjnym, zgodnie z którym przepisu ust. 1 pkt 3 tegoż artykułu nie stosuje się, jeżeli wydanie orzeczenia o akcie normatywnym, który utracił moc obowiązującą przed wydaniem orzeczenia, jest konieczne dla ochrony konstytucyjnych wolności i praw.

Zakwestionowany przepis zawiera bowiem treści normatywne odnoszące się do sfery chronionych konstytucyjnie praw i wolności. Nie istnieje zaś żaden alternatywny instrument prawny (poza ewentualnym uznaniem przepisu za niekonstytucyjny) mogący zmienić sytuację prawną ukształtowaną definitywnie przed utratą mocy prawnej tegoż przepisu. Tylko ewentualne pozbawienie kwestionowanej regulacji mocy prawnej stanowić będzie skuteczny środek dla przywrócenia ochrony praw naruszonych jej zastosowaniem.

Zakwestionowana w skardze konstytucyjnej regulacja zachowa zatem moc obowiązującą, w rozumieniu art. 39 ust. 1 pkt 3 ustawy o Trybunale Konstytucyjnym, po wejściu w życie ustawy zmieniającej. Także po tej dacie

dopuszczalna będzie w związku z tym ocena jej konstytucyjności przez Trybunał Konstytucyjny, w trybie rozpoznania skargi konstytucyjnej.

W skardze konstytucyjnej jako wzorce kontroli wskazane zostały art. 45 ust. 1 i art. 77 ust. 2 Konstytucji.

Zgodnie z art. 45 ust. 1 Konstytucji, *każdy ma prawo do sprawiedliwego i jawnego rozpatrzenia sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki przez właściwy, bezstronny i niezawisły sąd.*

Jest to jedno z podstawowych praw podmiotowych jednostki i jedna z fundamentalnych gwarancji praworządności w demokratycznym państwie prawa. Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem Trybunału Konstytucyjnego, prawo do sądu obejmuje: 1) prawo dostępu do sądu, tj. prawo do uruchomienia procedury sądowej, 2) prawo do właściwej, odpowiednio ukształtowanej procedury przed sądem, zgodnie z wymogami sprawiedliwości i jawności, 3) prawo do uzyskania wiążącego rozstrzygnięcia sprawy, 4) prawo do odpowiedniego ukształtowania ustroju i pozycji organów rozpoznających sprawę (*vide* – wyroki Trybunału Konstytucyjnego z dnia: 9 czerwca 1998 r., sygn. K 28/97, OTK ZU nr 4/1998, poz. 50; 24 października 2007 r., sygn. SK 7/06, OTK ZU nr 9/A/2007, poz. 108; 12 stycznia 2010 r., sygn. SK 2/09, OTK ZU nr 1/A/2010, poz. 1 i 7 grudnia 2010 r., sygn. P 11/09, OTK ZU nr 10/A/2010, poz. 128).

Zakres przedmiotowy stosowania gwarancji zawartych w art. 45 ust. 1 Konstytucji wyznacza pojęcie *sprawa*.

Ustalenie znaczenia tego pojęcia wymaga uwzględnienia szerszego kontekstu normatywnego. Jest to pojęcie autonomiczne, którego nie można objaśniać wyłącznie przez odniesienia do pojęcia *sprawa* funkcjonującego w prawie: karnym, cywilnym czy administracyjnym. Wynika to z ogólnej zasady interpretacyjnej, zgodnie z którą normy konstytucyjne muszą być traktowane jako punkt odniesienia do oceny poszczególnych pojęć ustawowych,

a nie odwrotnie. Przyjęcie innego założenia w odniesieniu do regulacji zawartej w art. 45 ust. 1 Konstytucji znaczyłoby, że wąskie ujęcie *sprawy* na tle poszczególnych gałęzi prawa, a więc wąskie ujęcie funkcji wymiaru sprawiedliwości, determinowałoby zakres gwarancji konstytucyjnych i mogłoby skutecznie zablokować urzeczywistnienie prawa do sądu.

Art. 45 ust. 1 Konstytucji ma więc treść generalną, niezależną od tego w jaki sposób definiowane jest pojęcie *sprawy* na tle szczegółowych regulacji proceduralnych. Respektując autonomiczność tego pojęcia w rozumieniu art. 45 ust. 1 Konstytucji, należy uznać, że urzeczywistnienie konstytucyjnych gwarancji prawa do sądu będzie obejmowało wszelkie sytuacje, w których pojawia się konieczność rozstrzygnięcia o prawach danego podmiotu w relacji z innymi równorzędnymi podmiotami lub w relacji z władzą publiczną, a jednocześnie natura danych stosunków prawnych wyklucza arbitralność rozstrzygnięcia o sytuacji prawnej podmiotu przez drugą stronę tego stosunku (*vide* – wyroki Trybunału Konstytucyjnego z dnia: 10 maja 2000 r., sygn. K. 21/99, OTK ZU nr 4/2000, poz. 109; 24 października 2007 r., sygn. SK 7/06, OTK ZU nr 9/A/2007, poz. 108).

Konstytucyjna treść normatywna pojęcia prawnego *rozpatrzenie sprawy*, zamieszczonego w art. 45 ust. 1 Konstytucji, obejmuje rozstrzygnięcie o prawach lub obowiązkach jakiegoś podmiotu, na podstawie norm prawnych wynikających z przepisów prawnych. Istotą *rozpatrzenia sprawy* jest prawna kwalifikacja konkretnego stanu faktycznego, zawarta w wydanej normie konkretnej i indywidualnej, skierowanej do określonego podmiotu, z której wynikają określone skutki prawne, tzn. uprawnienia lub obowiązki.

Bez znaczenia dla konstytucyjnego rozumienia pojęcia "sprawy" i jej "rozpatrzenia" jest to, jaki charakter ma "sprawa" podlegająca kwalifikacji prawnej sądu, co wiąże się z naturą stanu faktycznego; jego elementami mogą być działania ludzkie, zdarzenia przyrodnicze, ale także np. rozstrzygnięcia indywidualne i konkretne uprawnionego (kompetentnego) organu. Istotne jest,

że wszystkie elementy stanu faktycznego dotyczą sprawy konkretnej i tworzą pewną całość związaną z podmiotem, którego uprawnienia lub obowiązki będą określone w wyniku kwalifikacji prawnej stanu faktycznego (wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 27 maja 2008 r., sygn. SK 57/06, OTK ZU nr 4/A/2008, poz. 63, tak również w wyroku z dnia 12 lipca 2011 r., sygn. K 26/09, OTK ZU nr 6/A/2011, poz. 54).

Skierowanie sprawy do sądu musi prowadzić do wymierzenia sprawiedliwości, a więc do rozstrzygnięcia o prawach danego podmiotu. Do kategorii takich praw, o których rozstrzyga sąd sprawujący wymiar sprawiedliwości, należą zarówno te, które są objęte bezpośrednio gwarancjami konstytucyjnymi, jak i wszelkie inne prawa, których istnienie wynika z całokształtu obowiązujących regulacji prawa materialnego, niesprzecznych z przepisami Konstytucji.

Z art. 45 ust. 1 Konstytucji wynika jednoznacznie wola ustrojodawcy, aby prawem do sądu objąć możliwie najszerszy zakres spraw. Co więcej, z zasady demokratycznego państwa prawnego wynika dyrektywa interpretacyjna zakazująca zawężającej wykładni prawa do sądu (*vide* – zachowujące swoją aktualność orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego z dnia: 21 stycznia 1992 r., sygn. K. 8/91, OTK w 1992 r., cz. I, poz. 5; 29 września 1993 r., sygn. K. 17/92, OTK w 1993 r., cz. II, poz. 33 i 8 kwietnia 1997 r., sygn. K. 14/96, OTK ZU, Nr 2/1997, poz. 16). Ustawa zasadnicza wprowadza domniemanie drogi sądowej. Nie oznacza to jednak, że wszelkie ograniczenia sądowej ochrony interesów jednostki są niedopuszczalne. Ograniczenia takie są dopuszczalne w absolutnie niezbędnym zakresie, jeżeli urzeczywistnienie danej wartości konstytucyjnej nie jest możliwe w inny sposób. Muszą one spełniać warunki określone w art. 31 ust. 3 Konstytucji. Mogą one zostać ustanowione tylko w ustawie i tylko wtedy, gdy są konieczne w demokratycznym państwie dla jego bezpieczeństwa lub porządku publicznego, bądź dla ochrony

środowiska, zdrowia i moralności publicznej albo wolności i praw innych osób. Nie mogą naruszać istoty tych wolności i praw, które ograniczają.

Zakres dopuszczalnych ograniczeń prawa do sądu wyznacza ponadto, wskazany jako wzorzec kontroli w niniejszej sprawie, art. 77 ust. 2 Konstytucji, zgodnie z którym *ustawa nie może nikomu zamykać drogi sądowej dochodzenia naruszonych wolności lub praw*.

Art. 77 ust. 2 Konstytucji zakazuje zamknięcia drogi sądowej dochodzenia naruszonych praw i wolności. Zgodnie z tym przepisem, zakazane jest każde, nawet najwęższe przedmiotowo czy podmiotowo, zamknięcie drogi sądowej w sprawach naruszenia praw i wolności. Art. 77 ust. 2 Konstytucji precyzuje ogólny zakaz naruszania istoty prawa do sądu. W tym sensie przepis ten samodzielnie i całościowo określa granice ograniczenia prawa do sądu (*vide* – L. Garlicki, *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz*, Wydawnictwo Sejmowe, Warszawa 2007 r., tom V, uwagi do art. 77, str. 23 i 30 oraz wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 14 czerwca 1999 r., sygn. K 11/98, OTK ZU nr 5/1999, poz. 97).

Art. 45 ust. 1 Konstytucji formułuje prawo do sądu w aspekcie pozytywnym - zawiera bowiem dyrektywy, zobowiązujące ustawodawcę do należytego ukształtowania systemu wymiaru sprawiedliwości w wymiarze instytucjonalnym i proceduralnym oraz zapewnienia jego efektywnego funkcjonowania. Art. 77 ust. 2 Konstytucji, ujmuje zaś prawo do sądu w formule niejako negatywnej. Jest to adresowany do ustawodawcy zakaz stanowienia przepisów, które zamykałyby komukolwiek drogę sądową do dochodzenia naruszonych wolności i praw. Wyjątek od tej zasady jest dopuszczalny tylko na podstawie wyraźnego postanowienia konstytucyjnego (*vide* – wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 13 maja 2002 r., sygn. SK 32/01, OTK ZU nr 3/A/2002, poz. 31). Znaczenie art. 77 ust. 2 polega na wyłączeniu możliwości zamknięcia przez ustawę drogi sądowej w zakresie dochodzenia przez jednostkę jej konstytucyjnych wolności lub praw (*vide* – wyrok Trybunału Konstytucyjnego

z dnia 9 czerwca 1998 r., K. 28/97, OTK ZU Nr 4/1998, poz. 50). Prawo każdego do sądu oznacza, że nikomu nie można zamykać drogi sądowej - w zakresie wyznaczonym w art. 77 ust. 2 Konstytucji.

Art. 45 ust. 1 i art. 77 ust. 2 Konstytucji łączy komplementarna więź (*vide* - wyroki Trybunału Konstytucyjnego z dnia: 9 czerwca 1998 r., sygn. K 28/97, OTK ZU nr 4/1998, poz. 50; 14 czerwca 1999 r., sygn. K 11/98, OTK ZU nr 5/1999, poz. 97; 16 marca 1999 r., sygn. SK 19/98, OTK ZU nr 3/1999, poz. 36 oraz A. Wróbel *Glosa do trzech wyroków Trybunału Konstytucyjnego z dnia 6 października 1998 r. (sygn. akt K 36/97) - konstytucyjna wyłączność sądu, z dnia 16 marca 1999 r. (sygn. akt SK 19/98) - prawo do sądu, z dnia 8 grudnia 1998 r. (sygn. akt K 41/97) - dwuinstancyjność postępowania sądowego*, "Przegląd Sejmowy" nr 1/2000). Zachodzący między art. 77 ust. 2 i art. 45 ust. 1 Konstytucji związek polega przede wszystkim na tym, że pierwszy z nich stanowi dopełnienie i gwarancję dla prawa zagwarantowanego w drugim (*vide* - wyroki Trybunału Konstytucyjnego z dnia: 13 maja 2002 r., sygn. SK 32/01, OTK ZU nr 3/A/2002, poz. 31 i 10 maja 2000 r., sygn. K 21/99, *op. cit.*). Art. 77 ust. 2 Konstytucji pełni rolę środka ochrony i gwarancji przed ingerencją w konstytucyjne prawo podmiotowe do sądu. Przepis ten ma zarazem samodzielne znaczenie normatywne i nie stanowi tylko powtórzenia, które wzmacnia treść art. 45 ust. 1 Konstytucji. Odnosi się on do szczególnej sytuacji, jaką jest *zamykanie drogi sądowej do dochodzenia naruszonych wolności lub praw*. W tym sensie w art. 77 ust. 2 Konstytucji zagwarantowane zostało konstytucyjne prawo podmiotowe. Chodzi tu jednak o sytuację całkowitego, bezpośredniego lub pośredniego pozbawienia możliwości rozpoznania sprawy przez sąd w postępowaniu sądowym (*vide* - wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 12 marca 2002 r., sygn. P 9/01, OTK ZU nr 2/A/2002, poz. 14). Z uwagi na ścisły związek między art. 77 ust. 2 i art. 45 ust. 1 Konstytucji oraz możliwość pośredniego zamknięcia drogi sądowej przez ustawodawcę należy uznać, że art. 77 ust. 2 wiąże się z wszystkimi elementami prawa do sądu (*vide* -

wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 12 stycznia 2009 r., sygn. SK 2/09, OTK ZU nr 1/A/2010, poz. 1).

Zakresy zastosowania obu przepisów są przy tym różne. Jeśli więc art. 45 ust. 1 Konstytucji dotyczy dochodzenia przed sądem wszelkich praw (także ustanowionych w innych aktach normatywnych niż Konstytucja), to art. 77 ust. 2 ustawy zasadniczej obejmuje swym zakresem jedynie prawa i wolności gwarantowane konstytucyjnie. W tym znaczeniu art. 77 ust. 2, stanowiąc uzupełnienie i rozwinięcie ogólniejszego ujęcia z art. 45 ust. 1, zawiera zarazem swoistą regulację szczególną w stosunku do art. 45 ust. 1 Konstytucji.

Ogólne prawo do sądu, wyrażone w art. 45 ust. 1 Konstytucji, nie może zostać ograniczone w postaci zamknięcia przez ustawę drogi sądowej dochodzenia naruszonych wolności i praw konstytucyjnych, gdyż takie ograniczenie byłoby oczywiście sprzeczne z art. 77 ust. 2 Konstytucji (*vide* – wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 10 maja 2000 r., sygn. K 21/99, *op. cit.*).

Wskazać ponadto należy, że z zastosowania językowych, systematycznych i funkcjonalnych reguł wykładni art. 45 ust. 1 Konstytucji, w nawiązaniu do pojęcia *drogi sądowej* z art. 77 ust. 2 Konstytucji, wynika, że każdorazowo, gdy mamy do czynienia ze sprawą w rozumieniu pierwszego z tych przepisów, aktualizuje się prawo do jej rozpoznania przez sąd (*vide* - wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 12 maja 2011 r., sygn. P 38/08, OTK ZU nr 4/A/2011, poz. 33).

W prawie do sądu, gwarantowanym przez art. 45 ust. 1 Konstytucji, mieści się prawo do wykonania prawomocnego orzeczenia sądowego w postępowaniu egzekucyjnym (*vide* – wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 4 listopada 2010 r., sygn. K 19/06, OTK ZU nr 9/A/2010, poz. 96).

Podnieść należy, że postępowanie egzekucyjne, w znaczeniu ścisłym, oznacza postępowanie służące bezpośrednio przeprowadzeniu egzekucji.

Egzekucja, to zastosowanie przez powołane do tego organy państwa przewidzianych prawem środków przymusu w celu uzyskania na podstawie tytułu wykonawczego należnego wierzycielowi świadczenia (*vide* – J. Jankowski [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, pod red. K. Piaseckiego, C.H.Beck, Warszawa 2000 r., tom 2, str. 763 i 764).

Każda czynność egzekucyjna jest czynnością postępowania egzekucyjnego. Opis i oszacowanie nieruchomości jest kolejnym, po jej zajęciu, etapem postępowania egzekucyjnego przy egzekucji z nieruchomości.

Sprawa ze skargi na czynności komornika sądowego jest niewątpliwie sprawą egzekucyjną (*vide* – postanowienie SN z dnia 26 listopada 2010 r., sygn. III CNP 49/10, LEX nr 707689). Dotyczy to także sprawy ze skargi na opis i oszacowanie nieruchomości.

Sprawa egzekucyjna jest tym samym, co sprawa cywilna, tyle że pierwsze z tych pojęć odnosi się do postępowania egzekucyjnego, zaś drugie do postępowania rozpoznawczego. Sprawa egzekucyjna, to sprawa wynikająca ze stosunków z zakresu prawa cywilnego, rodzinnego i opiekuńczego oraz prawa pracy (sprawa egzekucyjna w znaczeniu materialnym). Sprawą egzekucyjną jest również sprawa, która nie wynika z zakresu wspomnianych stosunków, ale na podstawie przepisów szczególnych podlega załatwieniu według przepisów K.p.c. (*vide* – H. Pietrzykowski [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. komentarz. Część trzecia. Postępowanie egzekucyjne*, tom 4 pod red. T. Erecińskiego, LexisNexis, 2009 r., str. 16).

Skarga na czynność komornika nie powoduje wszczęcia odrębnego postępowania. Postępowanie wywołane taką skargą ma charakter wypadkowy (incydentalny) w stosunku do właściwego postępowania egzekucyjnego.

Skarga na czynności komornika, w tym także na czynność w postaci opisu i oszacowania nieruchomości, wiąże się jednak z koniecznością rozstrzygnięcia przez sąd o prawach stron tej czynności w relacjach z komornikiem, jako organem władzy publicznej prowadzącym egzekucję.

W kontekście oceny zgodności kwestionowanej regulacji ze wskazanymi wzorcami kontroli konstytucyjnej uznać należy, że kwestia zaskarżenia opisu i oszacowania nieruchomości, a tym samym uruchomienia sądowej kontroli prawidłowości dokonania tej czynności przez komornika, mieści się w przyjętym w art. 45 ust. 1 Konstytucji, przedstawionym wcześniej, rozumieniu pojęcia *sprawa*.

Z uwagi na to, że opis i oszacowanie nieruchomości w toku egzekucji z nieruchomości ma istotny wpływ na sytuację majątkową zarówno dłużnika, jak i wierzyciela, rozstrzygnięcie sądu w przedmiocie skargi na tę czynność jest orzeczeniem o prawach majątkowych tych podmiotów, gwarantowanych w art. 64 ust. 1 Konstytucji.

Uznać zatem należy, że przepisy art. 45 ust. 1 i art. 77 ust. 2 Konstytucji są adekwatnymi wzorcami kontroli w rozpoznawanej sprawie.

Przystępując do merytorycznej oceny zarzutów dotyczących niekonstytucyjności art. 950 zdanie pierwsze K.p.c., zauważyć należy, iż z *petitum* skargi konstytucyjnej mogłoby wynikać, że Skarżąca nie kwestionuje normy zawartej w tej regulacji, lecz brak normy pozwalającej na zaskarżenie opisu i oszacowania w terminie tygodniowym od doręczenia dłużnikowi protokołu z tej czynności. Podnieść w związku z tym należy, że na treść oraz istotę skargi konstytucyjnej składają się treści wyrażone zarówno w jej *petitum*, jak i w uzasadnieniu (*vide* – wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 13 maja 2003 r., sygn. SK 21/02, OTK ZU nr 5/A/ 2003, poz. 39 oraz postanowienie Trybunału Konstytucyjnego z dnia 22 maja 2007 r., sygn. SK 38/05, OTK ZU nr 6/A/2007, poz. 59).

W niniejszej sprawie analiza zarzutów podniesionych w uzasadnieniu skargi konstytucyjnej wskazuje, iż Skarżąca naruszenia wzorców kontroli konstytucyjnej upatruje w ograniczeniu przez kwestionowaną regulację możliwości wniesienia przez uczestnika postępowania egzekucyjnego skargi na

czynność komornika w postaci opisu i oszacowania nieruchomości, w następstwie przyjęcia rozwiązania, zgodnie z którym, początek biegu terminu do zaskarżenia tejże czynności jest liczony od jej ukończenia.

Można zatem uznać, że zarzuty niekonstytucyjności w istocie odnoszą się do treści normatywnej zaskarżonego art. 950 zdanie pierwsze K.p.c., nie zaś do konieczności uzupełnienia tegoż przepisu o pewną normę czy też do jego niewłaściwego stosowania przez sądy, wydobywające – wbrew intencjom ustawodawcy – treści niezgodne z Konstytucją. Określony w skardze konstytucyjnej normatywny przedmiot zaskarżenia mieści się zatem w całości w obszarze treści normatywnej art. 950 zdanie pierwsze K.p.c.

Przepis art. 950 K.p.c. stanowi:

Art. 950. Termin do zaskarżenia opisu i oszacowania liczy się od dnia jego ukończenia. Na postanowienie sądu przysługuje zażalenie.

Opisu i oszacowania nieruchomości dokonuje komornik. Zaskarżenie tej decyzji polega więc na złożeniu skargi na czynności komornika (art. 767 § 1 K.p.c.) w ustawowo określonym terminie (art. 767 § 4 K.p.c.).

Co do zasady, skarga na czynności komornika może odnosić się jedynie do kwestii natury formalnej związanych z przebiegiem postępowania i rolą komornika w tymże postępowaniu (*vide* – K. Flaga – Gieruszyńska [w:] A. Zieliński, *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz do art. 506 – 1217*, tom 2, C.H.Beck, Warszawa 2006 r., str. 579).

Podnieść należy, że w K.p.c. nie określono zamkniętego katalogu czynności komornika, na które przysługuje skarga do sądu. W tym zakresie występują jedynie ograniczenia w postaci:

- wyraźnego wyłączenia możliwości złożenia skargi wynikającego z przepisu K.p.c. (art. 870 §1 K.p.c.);
- wprowadzenia innego środka zaskarżenia (zarzuty przeciwko planowi podziału sumy uzyskanej z egzekucji (art. 1027 § 2 K.p.c.);

- faktycznej bezskuteczności skargi, wynikającej z charakteru czynności komornika, których skutków nie sposób usunąć.

Opis i oszacowanie nieruchomości jest etapem egzekucji z nieruchomości, prowadzonej w toku postępowania egzekucyjnego. Do czynności tej komornik przystępuje na wniosek wierzyciela (art. 924 K.p.c.) lub innego uprawnionego podmiotu. Komornik przystępuje z urzędu do sporządzenia spisu i oszacowania tylko wtedy, gdy egzekucja była wszczęta z urzędu lub na żądanie uprawnionego podmiotu (art. 796 § 2 i 3 K.p.c.).

Opisu i oszacowania nieruchomości komornik dokonuje po upływie terminu określonego w wezwaniu dłużnika do zapłaty (art. 942 K.p.c.). Termin ten wynosi dwa tygodnie od doręczenia dłużnikowi wezwania do zapłaty długu (art. 923 K.p.c.).

Przed przystąpieniem do opisu i oszacowania komornik dokonuje zawiadomień i obwieszczeń, o których mowa w art. 945 § 1 i 2 K.p.c. Powinny być one dokonane nie później niż na dwa tygodnie przed rozpoczęciem opisu (art. 945 § 3 K.p.c.).

Zaniechanie dokonania zawiadomień i obwieszczeń, o których mowa w art. 945 K.p.c., nie powoduje nieważności opisu i oszacowania. Czynność opisu i oszacowania przeprowadzona bez wcześniejszych zawiadomień i obwieszczeń jest wadliwa i może być uchylona w trybie skargi na czynności komornika, jeżeli uchybienie to miało istotny wpływ na opis i oszacowanie nieruchomości (*vide* – H. Pietrzykowski [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Część trzecia. Postępowanie egzekucyjne*, tom 4 pod red. T. Erecińskiego, LexisNexis, 2009 r., str. 945).

Zgodnie z art. 950 zdanie pierwsze K.p.c., termin do wniesienia skargi na czynność opisu i oszacowania liczy się od dnia jego ukończenia.

Przepisy K.p.c. nie definiują przy tym, kiedy następuje ukończenie czynności opisu i oszacowania. W doktrynie przyjmuje się, że przez ukończenie opisu i oszacowania należy rozumieć sporządzenie i podpisanie protokołu opisu

i oszacowania (*vide* – A. Barańska [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, pod red. K. Piaseckiego, tom 2, C.H. Beck, Warszawa 2000 r., str. 1229, H. Pietrzykowski, *op. cit.*, str. 469 – 470, A. Cudak, *Termin do wniesienia skargi na czynności komornika*, *Przegląd Sądowy* z 1998 r., nr 3, str. 46, H. Langa – Bieszki [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, Sopot 1994 r., str. 49).

Zgodnie z art. 945 § 1 K.p.c., o terminie opisu i oszacowania komornik zawiadamia znanych mu uczestników. Ma także obowiązek wezwania przez obwieszczenie publiczne uczestników, o których nie ma wiadomości, oraz inne osoby, aby przed ukończeniem opisu zgłosiły swoje prawa do nieruchomości i przedmiotów razem z nią zajętych (art. 945 § 2 K.p.c.).

Przepisy K.p.c. nie nakładają na komornika obowiązku zawiadomienia uczestników postępowania o ukończeniu opisu i oszacowania, jak zasadnie podnieśli Skarżąca i Rzecznik Praw Obywatelskich.

Dotyczy to zarówno sytuacji, gdy czynność ta została ukończona w terminie podanym w zawiadomieniu, o którym mowa w art. 945 § 1 K.p.c., jak i wtedy gdy została ukończona w terminie późniejszym – jeżeli uczestnicy zostali zawiadomieni o opisie i oszacowaniu w trybie art. 945 § 1 K.p.c.

Jak wskazuje sprawa, na tle której Skarżąca skierowała skargę konstytucyjną, pogląd ten jest akceptowany w orzecznictwie sądowym.

Opis i oszacowanie jest czynnością skomplikowaną oraz czasochłonną i z tych względów może nie zostać ukończona w terminie wskazanym w zawiadomieniu, o którym mowa w art. 945 § 1 K.p.c.

Wynika to z tego, że celem tej czynności jest dokładne określenie przedmiotu egzekucji. Służy ona dokładnemu ustaleniu stanu i obszaru zajętej nieruchomości, jej części składowych i przynależności praw związanych z własnością nieruchomości oraz wszelkich obciążeń mogących mieć wpływ na jej wartość. Opis i oszacowanie pozwalają ponadto ustalić krąg osób, które

powinny być uczestnikami postępowania, jako osoby zainteresowane wynikiem egzekucji.

Opis nieruchomości zasadniczo należy do osobistych obowiązków komornika, który może jednak zlecić biegłemu dokonanie czynności niezbędnych do sporządzenia opisu. Natomiast oszacowania komornik nie może dokonać sam i musi w tym celu powołać biegłego lub biegłych uprawnionych do szacowania nieruchomości na podstawie przepisów ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (Dz. U. z 2010 r. Nr 102, poz. 651 ze zm.) [art. 948 § 1 K.p.c.]. Komornik dla dokonania opisu nieruchomości musi więc zgromadzić informacje dotyczące jej stanu prawnego oraz dokonać oględzin celem ustalenia stanu faktycznego. W celu oszacowania nieruchomości obowiązany jest powołać biegłego, który po dokonaniu oględzin i uzyskaniu niezbędnych danych wydaje pisemną opinię, w której powinien wskazać i uzasadnić podstawę przyjętej sumy oszacowania. Komornik odstępuje od powołania biegłego celem oszacowania nieruchomości tylko wtedy, gdy w okresie 6 miesięcy przed zajęciem nieruchomości była oszacowana na potrzeby obrotu rynkowego (art. 948 § 1 zdanie drugie K.p.c.).

Zgodnie z art. 948 § 2 K.p.c., w oszacowaniu należy podać osobno wartość nieruchomości, budowli i innych urządzeń, przynależności i pożytków oraz osobno wartość całości, jak również wartość części nieruchomości, która na podstawie art. 946 K.p.c. została wydzielona celem wystawienia oddzielnie na licytację. Wartości te powinny zostać podane z uwzględnieniem oraz bez uwzględnienia praw pozostających w mocy, bez zaliczenia na cenę nabycia, oraz wartości praw nie określonych sumą pieniężną obciążających nieruchomość.

W sposób szczegółowy czynność opisu i oszacowania nieruchomości została określona w rozporządzeniu Ministra Sprawiedliwości z dnia 9 marca 1968 r. w sprawie czynności komorników (Dz. U. Nr 10, poz. 52 ze zm.), zwanym dalej rozporządzeniem.

Zgodnie z zawartymi w rozporządzeniu regulacjami, opis nieruchomości powinien w przejrzysty sposób określać nieruchomość oraz jej rodzaj i stan przez wymienienie wszystkich danych wskazanych w art. 947 § 1 K.p.c. oraz wskazanie sposobu dojazdu do nieruchomości od drogi publicznej (§ 132). Opis powinien zawierać dokładne wskazanie roku budowy, stanu, przeznaczenia, rodzaju konstrukcji i materiału budowlanego, ilości kondygnacji, sposobu użytkowania, sposobu i jakości wykonania oraz zaopatrzenia w instalacje budynków i innych urządzeń znajdujących się na nieruchomości (§ 134 rozporządzenia). W przypadku nieruchomości rolnych opis powinien ponadto zawierać określenie obszaru, jakości i klasy gruntów ornych, łąk, pastwisk, ogrodów (z wyodrębnieniem obszarów sadów), torfowisk, terenów z pokładami żwiru, gipsu, gliny, kamieniołomów, a ponadto rodzaju i obszaru zasiewów i upraw, ilości i jakości inwentarza żywego i martwego oraz zapasów niezbędnych do prowadzenia gospodarstwa rolnego do najbliższych zbiorów (§ 135 rozporządzenia).

W opisie nieruchomości należy uczynić wzmiankę o prawach osób trzecich zgłoszonych do nieruchomości, budowli lub innych urządzeń albo przynależności lub pożytków oraz dokonać oszacowania zgodnie z art. 949 K.p.c. (§ 141 rozporządzenia). Sumę oszacowania nieruchomości ustala się według przeciętnych cen sprzedaży podobnych nieruchomości w tej samej okolicy, z uwzględnieniem stanu nieruchomości w dniu oszacowania (§ 136 rozporządzenia).

Z opisu i oszacowania komornik sporządza protokół, w którym powinien wymienić m.in. oznaczenie nieruchomości, jej granice, a w miarę możliwości jej obszar oraz oznaczenie księgi wieczystej lub zbioru dokumentów; budowle i inne urządzenia ze wskazaniem ich przeznaczenia gospodarczego oraz przynależności nieruchomości; osoby, w których posiadaniu znajduje się nieruchomość, jej przynależności i pożytki; sposób korzystania z nieruchomości

przez dłużnika; oszacowanie z podaniem jego podstaw; zgłoszone prawa do nieruchomości (art. 947 § 1 K.p.c.).

Z uwagi na wskazany charakter, zakres i duży stopień szczegółowości opisu i oszacowania, zasadne jest przyjęcie, że zawiadomienie, o którym mowa w art. 945 § 1 K.p.c., dotyczy zatem rozpoczęcia czynności opisu i oszacowania i nie obejmuje jej ukończenia. Ze względów praktycznych trudno byłoby bowiem określić termin zakończenia, w chwili rozpoczynania tej czynności.

Wskazuje na to także brzmienie art. 945 § 3 K.p.c., zgodnie z którym zawiadomienia i obwieszczenia, o których mowa w ustępie 1 i 2 tegoż artykułu, *powinny być dokonane nie później niż na dwa tygodnie przed rozpoczęciem opisu*. Określony w tym przepisie termin odnoszony jest wyraźnie do rozpoczęcia czynności, o której mowa w art. 945 § 1 K.p.c.

Wydaje się świadczyć o tym także okoliczność, że protokół opisu i oszacowania, którego sporządzenie i podpisanie traktowane jest jako ukończenie tej czynności, ma charakter kwalifikowany, ponieważ ustawodawca wyraźnie wyodrębnił go spośród innych protokołów dokumentujących przebieg czynności egzekucyjnych (*vide* – K. Flaga – Gieruszyńska, *op. cit.*, str. 1074).

Podnieść ponadto należy, że kwestionowane rozwiązanie jest odmienne, niż przyjęte w art. 767 § 4 K.p.c., zgodnie z którym skargę na czynności komornika wnosi się do sądu w terminie tygodniowym od dnia czynności, gdy strona lub osoba, której prawo zostało naruszone bądź zagrożone, była przy czynności obecna lub była o jej terminie powiadomiona, w innych wypadkach – od dnia zawiadomienia o dokonaniu czynności strony lub osoby, której prawo zostało przez czynności komornika naruszone lub zagrożone, a w braku zawiadomienia – od dnia, w którym czynność powinna być dokonana. Art. 950 zdanie pierwsze K.p.c. wprowadza dla opisu i oszacowania nieruchomości osobny, od ogólnie przyjętego dla skarg na czynności komornika, sposób liczenia początku biegu tygodniowego terminu do wniesienia skargi (*vide* – A. Cudak, *op. cit.*, str. 47).

Mimo że z otoczenia normatywnego kwestionowanej regulacji wynika, że ustawodawca w sposób szczególny traktuje sporządzenie protokołu opisu i oszacowania, będącego aktem ukończenia tej czynności, to nie nałożył na komornika obowiązku powiadomienia o tym uczestnika postępowania egzekucyjnego, choć przyznał prawo do jej zaskarżenia.

Obowiązku powiadomienia uczestnika o ukończeniu opisu i oszacowania nie da się wyinterpretować z przepisu art. 763 K.p.c., zgodnie z którym komornik powiadamia stronę o każdej dokonanej czynności, o której nie była powiadomiona i przy której nie była obecna, i na jej żądanie udziela wyjaśnień o stanie sprawy. Oznacza to, że komornik nie informuje o przeprowadzonej czynności, jeżeli strona była o niej zawiadomiona. Nie ma wówczas znaczenia czy w niej uczestniczył lub, mimo braku zawiadomienia, była obecna przy tej czynności. Brak jest zatem podstaw do zastosowania tej regulacji w sytuacji, gdy strona została zawiadomiona o terminie rozpoczęcia opisu i oszacowania, w trybie art. 945 § 1 K.p.c.

W opisanej sytuacji, przepisy K.p.c. nie gwarantują więc podmiotom uprawnionym do wniesienia skargi na opis i oszacowanie uzyskania informacji o ukończeniu tej czynności, a tym samym informacji od kiedy biegnie termin do jej zaskarżenia.

Przyjęte w art. 950 zdanie pierwsze K.p.c. rozwiązanie, dotyczące liczenia biegu terminu do zaskarżania opisu i oszacowania od dnia jego ukończenia, jest więc niespójne z regulacjami K.p.c.

W konsekwencji, kwestionowana regulacja nie gwarantuje w dostatecznym stopniu uczestnikom postępowania egzekucyjnego możliwości ustalenia daty rozpoczęcia biegu terminu do zaskarżenia opisu i oszacowania nieruchomości, w szczególności w sytuacji, gdy opis i oszacowanie nie zostały zakończone w terminie wskazanym w zawiadomieniu, o którym mowa w art. 945 § 1 K.p.c. W związku z tym, bardzo trudne jest dla uprawnionego podmiotu skierowanie w ustawowym terminie skargi na tę czynność do sądu.

Dodać należy, że, w sensie procesowym, opis i oszacowanie nieruchomości stanowią jedną czynność w postępowaniu egzekucyjnym. Termin do zaskarżenia tej czynności powinien więc biec od jej ukończenia, a zatem niezależnie od tego na jakim etapie tej czynności doszło do uchybienia ze strony komornika.

Ograniczenie możliwości realizacji przedmiotowego uprawnienia jest szczególnie widoczne, jeśli uwzględni się, że do zweryfikowania przez uczestnika postępowania egzekucyjnego prawidłowości działań lub zaniechań komornika przy opisie i oszacowaniu, a tym samym podjęcia decyzji w przedmiocie ewentualnego zaskarżenia tej czynności oraz sporządzenia i wniesienia skargi do sądu, konieczne jest zapoznanie się przez niego z przebiegiem tej czynności oraz poczynionymi w niej ustaleniami dotyczącymi stanu faktycznego i prawnego nieruchomości. Jest to zaś możliwe dopiero po jej ukończeniu, tj. sporządzeniu i podpisaniu przez komornika protokołu opisu i oszacowania, o którym uczestnik, uprawniony do wniesienia skargi na tę czynność, nie jest zawiadamiany.

Także w tym zakresie kwestionowana regulacja ma charakter wyjątkowy, na tle zawartych w K.p.c. regulacji dotyczących określenia początku biegu terminu do złożenia środków odwoławczych od orzeczeń czy też czynności. W regulacjach tych rozpoczęcie biegu terminu zaskarżenia uzależnione jest od możliwości uzyskania przez stronę (podmiot uprawniony) informacji o treści i motywach orzeczenia bądź treści czynności, które mają zostać zaskarżone (art. 767 § 4, art. 357 i art. 369 K.p.c.). Jak już podniesiono, przyjęte zaś w kwestionowanej regulacji rozwiązanie, na skutek wskazanej niespójności z innymi regulacjami K.p.c., prowadzi do sytuacji, w której rozpoczęcie biegu terminu do zaskarżenia opisu i oszacowania nie jest związane z uzyskaniem przez uprawniony podmiot informacji o treści tejże czynności.

Wskazać ponadto należy, że nawet przyjęcie interpretacji, zgodnie z którą komornik ma obowiązek doręczenia uczestnikom postępowania

protokołu opisu i oszacowania, nie gwarantuje możliwości skutecznego zaskarżenia tej czynności do sądu. Z uwagi na sposób określenia w art. 950 zdanie pierwsze K.p.c. początku biegu terminu do wniesienia skargi, protokół doręczany jest uczestnikom – z reguły – już po upływie tego terminu (jak miało to miejsce w sprawie, na tle której wniesiona została skarga konstytucyjna). Brak jest zaś podstawy do przyjęcia, że termin zaskarżenia opisu i oszacowania może być liczony od daty doręczenia protokołu z tej czynności.

W kontekście oceny zaskarżonej regulacji, podnieść ponadto należy, że, wprowadzając regulację z art. 767 § 1 K.p.c., ustawodawca miał na celu zapewnienie stronom środka prawnego, pozwalającego – co do zasady – na uruchomienie sądowej kontroli czynności przeprowadzonych przez komornika w postępowaniu egzekucyjnym, a co za tym idzie zapewnienie ochrony praw stron, uczestników postępowania egzekucyjnego lub osób trzecich przed działaniami komornika naruszającymi te prawa. Uprawnienie do wniesienia skargi ma więc charakter gwarancyjny, a tym samym przepisy regulujące tę instytucję powinny w jak najszerszym stopniu umożliwiać sądową kontrolę prawidłowości wykonania tej czynności przez komornika.

Kwestionowana regulacja, jak już wskazano, ogranicza w nadmiernym stopniu prawo do zaskarżenia do sądu opisu i oszacowania nieruchomości. Brak jest zaś ku temu podstaw, które znajdowałyby oparcie w konstytucyjnie określonych zasadach, wartościach lub normach. W szczególności, brak jest wartości konstytucyjnej, której urzeczywistnienie uzasadniałoby takie ograniczenie.

Kwestionowana regulacja, nie zamykając formalnie drogi zaskarżenia do sądu opisu i oszacowania nieruchomości przez komornika, nadmiernie utrudnia możliwość wniesienia skargi na tę czynność w przewidzianym ustawowo terminie, a więc realne uruchomienie kontroli sądowej.

Zasadne jest zatem uznanie, że prowadzi ona do naruszenia art. 45 ust. 1 Konstytucji.

W kontekście oceny zgodności kwestionowanej regulacji z art. 77 ust. 2 Konstytucji, ponownie podnieść należy, że opis i oszacowanie nieruchomości, stanowiący jeden z etapów egzekucji z nieruchomości, ma wpływ na prawa majątkowe uczestników postępowania egzekucyjnego, których ochronę gwarantuje art. 64 ust. 1 Konstytucji.

Wskazać należy, że do ustalonej w wyniku czynności opisu i oszacowania sumy oszacowania nieruchomości odnosi się cena wywołania, tj. cena od której rozpoczyna się pierwsza licytacja zajętej nieruchomości. Zgodnie z art. 965 K.p.c., najniższa suma, za którą nieruchomość można nabyć na pierwszej licytacji (cena wywołania) wynosi trzy czwarte sumy oszacowania. Cena wywołania, stanowiąca trzy czwarte sumy oszacowania, obowiązuje również przy przejmowaniu nieruchomości w trybie art. 982 K.p.c. oraz przy ponownej licytacji wyznaczonej na podstawie art. 970 K.p.c. Przy drugiej licytacji najniższa cena, za którą można nabyć nieruchomość, wynosi dwie trzecie sumy oszacowania (art. 983 K.p.c.).

Dane ustalone w wyniku opisu i oszacowania nieruchomości mają zatem bezpośredni wpływ na cenę, za jaką zajęta nieruchomość zostanie sprzedana w drodze licytacji. Od wysokości sumy uzyskanej w wyniku sprzedaży nieruchomości w drodze licytacji uzależnione jest zaś, w jakim zakresie zostanie zaspokojona wierzytelność dochodzona w prowadzonym postępowaniu egzekucyjnym. Tym samym, w jakim zakresie zostanie naruszony majątek dłużnika oraz zrealizowane prawa majątkowe dochodzone przez wierzyciela.

Zapewnienie możliwości sądowej kontroli prawidłowości opisu i oszacowania nieruchomości pozwala zatem na realizację, przez uczestników tej czynności egzekucyjnej, prawa do ochrony ich praw majątkowych.

W tym kontekście zasadne jest uznanie, że kwestionowana regulacja, prowadząc do nadmiernego ograniczenia uprawnienia do złożenia przez uczestnika postępowania skargi do sądu na czynności komornika w postaci

opisu i oszacowania, narusza nie tylko konstytucyjnie gwarantowane prawo dostępu jednostki do sądu, ale także zakaz zamykania przez ustawę drogi sądowej w zakresie dochodzenia przez jednostkę jej konstytucyjnych praw, przewidziany w art. 77 ust. 2 Konstytucji.

Niezależnie od powyższego dodać należy, że, w wyniku zmian wprowadzonych ustawą zmieniającą, art. 950 i art. 945 § 4 K.p.c. otrzymały brzmienie:

Art. 950. Termin zaskarżenia opisu i oszacowania wynosi dwa tygodnie i liczy się od dnia jego ukończenia. Jeżeli opis i oszacowanie nie zostały ukończone w terminie podanym w zawiadomieniu termin do zaskarżenia liczy się od dnia doręczenia uczestnikowi zawiadomienia, o którym mowa w art. 945 § 4, a dla uczestników, którym nie doręczono zawiadomienia, od dnia obwieszczenia o ukończeniu. Na postanowienie sądu przysługuje zażalenie.

Art. 945 § 4. Jeżeli opis i oszacowanie nie zostały ukończone w terminie podanym w zawiadomieniu komornika, komornik o ukończeniu opisu i oszacowania zawiadomi znanych mu uczestników oraz dokona obwieszczenia stosownie do § 2.

Wprowadzone zmiany uzasadniano koniecznością umożliwienia uczestnikom postępowania obrony ich praw w związku z dokonanym opisem i oszacowaniem zajętej nieruchomości. Brak obowiązku powiadomienia utrudnia osobom zainteresowanym zapoznanie się z opisem i jego zaskarżenie. W związku z przyjętym przez projekt rozwiązaniem uregulowano sposób obliczania początku biegu do zaskarżenia opisu oszacowania w sposób dostosowany do nowych rozwiązań (uzasadnienie projektu ustawy o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw, druk nr 4332, Sejm VI kadencji).

Przedmiotowa nowelizacja wskazuje na dostrzeżenie przez ustawodawcę, że obowiązujące przepisy w sposób nadmierny utrudniają

uczestnikom egzekucji z nieruchomości wywołanie sądowej kontroli opisu i oszacowania nieruchomości.

W świetle powyżej przedstawionej argumentacji, zasadne jest uznanie, że kwestionowana regulacja jest niezgodna z art. 45 ust. 1 i art. 77 ust. 2 Konstytucji.

W związku z powyższym, wnoszę jak na wstępie.

z upoważnienia
Prokuratora Generalnego

Marzena Kowalska
Zastępca Prokuratora Generalnego